

รายงานฉบับสมบูรณ์

แผนงาน

การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมในพื้นที่อารยธรรมล้านนา
ตะวันออก

The Architectural Tourism in the Cultural
of Eastern Lanna

โดย นายอัมเรศ เทพมา และ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประกอบศิริ ภัคดีพิณีจ

มีนาคม 2557

บทคัดย่อ

แผนงานวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมในพื้นที่อารยธรรมล้านนาตะวันออกประกอบด้วย 2 โครงการวิจัยย่อย คือ โครงการวิจัยสถาปัตยกรรมไถ่ดินแดนอารยธรรมล้านนาตะวันออก และ โครงการวิจัยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่ล้านนาตะวันออก มีพื้นที่การศึกษาในจังหวัด เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน โดยมีวัตถุประสงค์ 5 ข้อ คือ 1) เพื่อสร้างแนวทางและทิศทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมแบบบูรณาการการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อนโยบายการท่องเที่ยวของประเทศในอนาคต 2) เพื่อเป็นการค้นคว้าผลงานทาง สถาปัตยกรรมและศิลปกรรมของชาติผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมด้านองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ ในการ เข้าถึงความรู้ เข้าใจในคุณค่าของภูมิปัญญาพื้นถิ่นและบูรณาการความร่วมมือในการพัฒนาผลงานสถาปัตยกรรมของชาติ ระหว่างชุมชนเป้าหมายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4) เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลของฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวของชาติ 5) เพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงข้อมูลเชิงวิชาการบนฐานข้อมูลความรู้ทางด้านภูมิปัญญาพื้นถิ่น

แผนงานวิจัยใช้การศึกษาวิจัยแบบบูรณาระหว่างชุมชน หน่วยงานระดับจังหวัด หน่วยงานระดับท้องถิ่นและชุมชนต้นแบบการศึกษาวิจัย ผ่านการจัดกิจกรรมตามแผนงานวิจัย 2 แผนงาน คือแผนที่ 1 แผนเตรียมความพร้อมการมีส่วนร่วมและแผนที่ 2 แผนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

ผลการศึกษาพบว่าแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมประกอบไปด้วย 5 ด้าน คือ 1) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) แนวทางการอนุรักษ์และสืบสานสถาปัตยกรรม 3) แนวทางการพัฒนาการตลาด 4) แนวทางการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว 5) แนวทางการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยว

ในด้านผลการศึกษาทางสถาปัตยกรรมสำหรับใช้อ้างอิงทางวิชาการและเป็นฐานทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมพบว่าพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชาวไทใหญ่ในพื้นที่ที่ศึกษาวิจัยเกิดจากการเข้ามาเป็นพ่อค้าเร่ทำการค้าขายและมีพัฒนาการต่อเนื่องในการเป็นผู้เช่ารับทำป่าไม้ ส่วนชาวไตลื้อมีพัฒนาการมาจากการกวาดต้อนทศวรรษ การหลบหนีภัยสงคราม และการเสาะแสวงหาพื้นที่อุดมสมบูรณ์เพื่อตั้งถิ่นฐานตามคำสั่งของผู้ปกครอง ในด้านมรดกทางวัฒนธรรมพบว่าที่เกี่ยวข้องกับงานสถาปัตยกรรมแบ่งเป็น 2 ด้าน คือสิ่งที่อยู่ภายในอาคารแสดงออกด้วยรูปแบบทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม และสิ่งที่อยู่นอกงานสถาปัตยกรรม ในด้านรูปแบบงานสถาปัตยกรรมพบว่าระบบการวางผังอาคารไม่มีระบบแนวแกนที่ชัดเจนเน้นการจัดผังแบบเป็นมิตรมีรูปแบบอาคารผึ่งสีเหลี่ยม ตัวอาคารลักษณะทึบเตี้ย ช่องเปิดอาคารมีจำนวนน้อย องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมมีความสอดคล้องกับคติความเชื่อรูปแบบงานศิลปกรรมแบบพื้นถิ่น และสัดส่วนอาคารจากการวิเคราะห์ผังอาคารโดยใช้รูปทรงเรขาคณิตและความสัมพันธ์ของการเว้นว่างด้วยระบบสมดุลแรงแบบตารางพบว่ามีความงามแบบเต็มส่วนและแบบเศษส่วนในผังอาคารวิหารไตลื้อ

ในด้านองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพนั้นพบว่า มีปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ 3 ข้อ คือ 1) ความศรัทธาที่มีต่อองค์พระพุทธรูปที่มีอยู่ในวัด 2) ประวัติศาสตร์อันยาวนานเป็นแหล่งที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่สำคัญในอดีต 3) ความน่าสนใจของวัตถุ ในด้านความต้องการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวสิ่งที่ต้องการ 3 ลำดับแรก คือ ชมโบราณวัตถุภายในวัด รองลงมาคือถ่ายภาพ และชมอาคารที่เป็นงานสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นของวัด ในด้านแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางสถาปัตยกรรมสิ่งที่ต้องการ 3 ลำดับแรก คือ จัดให้มีการสื่อความหมายให้เข้าใจถึงประวัติศาสตร์ ลักษณะทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมที่สำคัญของวัด รองลงมาคือศาสนสถานได้รับการอนุรักษ์ให้อยู่ในสภาพดั้งเดิมมากที่สุดโดยไม่มีการดัดแปลงโครงสร้างหรือการประดับตกแต่ง และมีระบบการจัดการ การจัดเก็บและจัดแสดงเกี่ยวกับรายละเอียดของศาสนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการท่องเที่ยว และในด้านของรูปแบบที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมมี 3 รูปแบบ คือ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวิชาการ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในด้านแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้นควรมีการดำเนินการใน 5 แนวทางคือ แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน แนวทางการอนุรักษ์และสืบสานสถาปัตยกรรม แนวทางการพัฒนาการตลาด แนวทางการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว และแนวทางการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยว

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม ล้านนาตะวันออก สถาปัตยกรรมไถ่ ดินแดน อารยธรรมล้านนา การมีส่วนร่วม ไตลื้อ ไตใหญ่

Abstract

The research plan of architectural tourism in the Eastern Lanna Civilization Region comprised of two minor research projects; Tai Architecture in Eastern Lanna Civilization Region and a model of architectural tourism based on community participation in Eastern Lanna Region. The research areas were Chiangrai, Phayao, Phrae, and Nan Provinces. The objectives of the research were 1) to create guidelines and directions in supporting integrate architectural tourism of community's participation towards the future of the country's tourism policy 2) to search for the national architecture and arts work through the process of community's participation 3) to prepare architectural knowledge and the qualitative tourism management for approaching the knowledge and value of local wisdom and integrate the cooperation of the nation's architectural development between the target community and related organizations. 4) to be the country's tourism data resources. 5) to be the academic reference resources of the local wisdom.

The research plan used the research process between the province level and local level and the community model of research which completed the activities based on the 2 research plans 1) preparation of participation and map plan 2) participation research plan

The result of the study on the architectural tourism consisted of 5 aspects; 1) Guideline of supporting community participation 2) Guideline of conservation and architectural heritage 3) Guideline of tourism market development 4) Guideline of tourism interpretation 5) Guideline of activities development and tourism route.

Regarding to the result of the study of architecture for academic references use and data base of tourism architecture, it was found that the Shan development of settlements and current condition starting from being a peddler to sell and seek for goods for responding people's needs and they were continuously be a forestry tenant. As for the development of TAI LUE's settlements, it started from being herd, escaping from war, seeking for fertile area fulfilling the command of the governors of cities and villages.

As for the cultural heritage, it was indicted that there were 2 aspects of heritages which were related with the architecture; things inside the building, which expresses arts and architecture and things outside the architectural works, which expresses the activities and traditions. Regarding to the study of the style of architecture, it showed that the planning system of the architecture had not axis system clearly. It was focused on friendly planning. The building has a rectangular shape with low rise and small openings. The elements of architecture are consistent of the beliefs and indigenous art. The proportion of the architecture of buildings, which were analyzed by using the geometric shapes and the relation of spacing with the table of force balance system, it was indicated that the proportion of the architecture of buildings had a full of beauty and a fraction of beauty in Tai Lue's buildings.

With regard to the wisdom of architecture and qualitative tourism management, it showed that there were 3 factors affecting decision-making; 1) their faith towards the Buddha Image in the temple 2) the longest history of the tourist attraction related with the important events in the past 3) the interesting object. As for the top three of rankings on the needs of tourism activities were 1) sight-seeing of ruins in the temple 2) taking photos and 3) sight-seeing of the outstanding architecture in the temple. As for the top three of rankings on the needs of guidelines of tourism architecture development were 1) providing the interpretation of history, architecture characteristics and important arts of the temple 2) conservation of the religious places to perfectly remain original without the structure adaptation and decoration 3) the system of supplying, collection and exhibition of the religion details which are appropriate and in accordance with the tourism. There were 3 appropriate of architectural tourism styles; 1) academic tourism 2) cultural tourism and 3) creative tourism. Regarding to the guidelines of tourism development, it should be operated for five suggestions; 1) Guideline of supporting community participation 2) Guideline of conservation and architectural heritage 3) Guideline of

tourism market development 4) Guideline of tourism interpretation 5) Guideline of activities development and tourism route.

Keyword: Architectural tourism, Eastern Lanna, Tai Architecture, Participation, Tai-Lue, Shan